

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีแนวนโยบายการออกนอกระบบมาดำเนินการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนเป็นองค์กรในกำกับของรัฐ โดยได้เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข่าวสารไปยัง คณะฯ และหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเตรียมความพร้อม คณะแพทยศาสตร์ ในฐานะ 1 ใน 20 คณะฯ ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้รับนโยบายจากมหาวิทยาลัยมาดำเนินการในระดับคณะฯ โดยทบทวนบทบาท และภารกิจ ตลอดจนกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจของคณะฯ ให้สอดคล้องกับมหาวิทยาลัย โดยมีพันธกิจระบุไว้ว่า คณะแพทยศาสตร์เป็นคณะแพทย์ชั้นนำในระดับภูมิภาค เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ คุณธรรมและเป็นสากล เน้นการวิจัยเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ เสริมความเข้มแข็งด้านการเรียนการสอนและตอบสนองความต้องการของสังคม ให้บริการด้านสุขภาพที่มีคุณภาพเหมาะสมกับทรัพยากรและความจำเป็นในการจัดการศึกษา (คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2540, หน้า 4) และเพื่อให้บรรลุพันธกิจตามที่ตั้งไว้ คณะฯ จึงได้กำหนดนโยบายและเป้าหมายในการบริหารคณะแพทยศาสตร์ไว้ 7 ด้านคือ ด้านการจัดการศึกษา ด้านการวิจัย ด้านการบริหาร ด้านการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมและรักษาสีงแวดล้อม ด้านการบริการวิชาการ/วิชาชีพแก่สังคม ด้านการเงินและงบประมาณ และด้านการประกันคุณภาพ ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตบัณฑิตแพทย์/แพทย์ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ตามความต้องการของประเทศ ผลิตผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ ปรับองค์กรและการบริหารเพื่อรองรับการเป็นองค์กรในกำกับของรัฐ สามารถสร้างรายได้เลี้ยงตนเองได้ ตลอดจนสร้างความรักความผูกพันให้เกิดขึ้นภายในองค์กร (คณะแพทยศาสตร์ พ.ศ.2545, หน้า 1-2)

จากพันธกิจและนโยบายการบริหารของคณะฯที่กำหนดไว้ ทำให้ภารกิจหลักของคณะฯ มุ่งเน้นไปที่การผลิตบัณฑิตแพทย์ การผลิตแพทย์เฉพาะทาง การผลิตบัณฑิตปริญญาโท/เอก การสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาประเทศและพัฒนาวิชาการ วิจัย/วิเคราะห์ การให้บริการการรักษาพยาบาล การบริการวิชาการเพื่อสังคม และการจัดการศึกษาสนับสนุนคณะวิชาต่าง ๆ (คณะแพทยศาสตร์ พ.ศ.2545, หน้า 2) สอดคล้องกับการกำหนดภาระงานคณาจารย์ของคณะแพทยศาสตร์ เพื่อให้ครอบคลุมกับพันธกิจของคณะฯ จึงกำหนดภาระงานอาจารย์ไว้ 4 ด้าน คือ งานสอนงานวัด

และประเมินผล งานวิจัย งานบริการวิชาการแก่สังคม และงานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

คณะแพทยศาสตร์ เป็นองค์กรขนาดใหญ่มีบุคลากรทั้งองค์กรมากกว่า 5,000 คน ร่วมกัน ปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามพันธกิจและเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ แต่ในจำนวนบุคลากร ทั้งสิ้นนี้ คณะฯมีบุคลากรที่เป็นอาจารย์ที่สร้างสรรค์รายได้และคุณค่าตามพันธกิจเพียง 413 คน ซึ่ง ต้องรับผิดชอบภารกิจหลักสำคัญ 3 ประการ คือ งานสอน งานวิจัย และงานบริการ นอกเหนือจาก ภาระงานด้านอื่นๆ โดยในส่วนของงานสอนนั้น คณะฯได้วางนโยบายไว้ว่าจะต้องดำเนินการให้มี คุณภาพ เพื่อผลิตบัณฑิตแพทย์ชั้นนำตามที่กำหนดไว้ในวิสัยทัศน์ แต่จากสถิติจำนวนนักศึกษาใน หลักสูตรต่าง ๆ ที่อยู่ในความรับผิดชอบหลักของคณะฯ นับตั้งแต่ปีการศึกษา 2543 - 2546 พบว่า ส่วนใหญ่จำนวนนักศึกษามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เริ่มจาก 1,304 คน 1,373 คน 1,399 คน 1,419 คน ยกเว้นปี 2547 มีนักศึกษา 1,390 คน (คณะแพทยศาสตร์, 2547, หน้า 14) นอกจากนี้แล้วยังมีนักศึกษา ต่างคณะฯ ที่คณะฯต้องร่วมรับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนในแต่ละปีการศึกษาจำนวนมากกว่า 5,000 คน ซึ่งจำนวนนักศึกษาที่มีแนวโน้มเพิ่มจำนวนมากขึ้นนี้ ย่อมส่งผลกระทบต่อ คณาจารย์ของคณะฯ ต้องรับภาระงานสอนที่หนักเพิ่มขึ้น

ในส่วนของงานวิจัยเช่นกัน ตามที่คณะฯได้วางนโยบายและเป้าหมายด้านการวิจัย (คณะแพทยศาสตร์ พ.ศ.2545, หน้า 19) ต้องการให้อาจารย์ทุกคนมีผลงานวิจัยตีพิมพ์ไม่น้อยกว่า คนละ 0.5 เรื่องต่อปี และกำหนดให้อาจารย์ที่ต้องการปรับตำแหน่งทางวิชาการให้สูงขึ้นต้องมี ผลงานวิจัยหรือผลงานอื่นในลักษณะเทียบเท่า อย่างน้อยปีละ 1 เรื่อง การกำหนดนโยบายดังกล่าวนี้ ย่อมผลักดันให้ภาระงานอาจารย์ในการผลิตงานวิจัยเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ซึ่งจากข้อมูลจำนวนการ ผลิตผลงานวิจัยของคณาจารย์ที่ได้รับการตีพิมพ์ เมื่อคิดเป็นสัดส่วนต่ออาจารย์ 1 คน ซึ่งระบุใน รายงานการประเมินตนเองของคณะแพทยศาสตร์ นับตั้งแต่ปีการศึกษา 2544 - 2547 พบว่าส่วน ใหญ่อัตราการผลิตผลงานวิจัยของอาจารย์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เริ่มจาก 0.46, 0.55, 0.41 และ 0.64 โดยระยะเวลาที่อาจารย์ใช้ในการผลิตผลงานวิจัย 1 เรื่อง นับตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดการวิจัยจะใช้ เวลาอย่างน้อยตั้งแต่ 1-2 ปีขึ้นไป จะเห็นได้ว่าการผลิตผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ 1 เรื่อง อาจารย์จะต้อง ทุ่มเทเวลาทั้งในการศึกษาค้นคว้าตลอดจนดำเนินการวิจัยอย่างเป็นระบบต่อเนื่องและใช้เวลา ก่อนข้างมาก ซึ่งภาระงานในส่วนนี้จึงนับว่าเป็นภาระงานที่หนักอันหนึ่งที่อยู่ในความรับผิดชอบ สำหรับผู้ที่เป็นอาจารย์ทุกคน

ในส่วนของงานบริการวิชาการแก่สังคม ซึ่งตามบริบทของคณะฯ ได้แบ่งลักษณะงาน ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ การให้บริการวิชาการในลักษณะของการจัดอบรม/ประชุม/สัมมนา การเป็น วิทยากรหรือการเป็นกรรมการต่าง ๆ และการให้บริการด้านสุขภาพ ซึ่งเป็นภาพรวมของการ

ให้บริการของโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทั้งนี้ในการที่คณะฯจะต้องเสนอบริการวิชาการแก่สังคมอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง เพื่อเชื่อมต่อโลกของวิชาการกับโลกแห่งความเป็นจริง นำองค์ความรู้สู่ประโยชน์ของสังคมอย่างแท้จริง การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนี้นั้นทำได้ยากเนื่องจากภาระงานบริการด้านสุขภาพแก่ผู้ที่มาใช้บริการด้านการรักษาพยาบาล ณ โรงพยาบาลของคณะฯในแต่ละวันมีเป็นจำนวนมากและหลากหลาย ทั้งจากประชากรในส่วนของภาคเหนือตอนบน ผู้ป่วยตามโครงการสุขภาพถ้วนหน้า (30 บาท) ผู้ป่วยบัตรทองและบัตรประกันสังคม ทำให้จำนวนผู้ป่วยทั้งผู้ป่วยในและผู้ป่วยนอกที่มาขอรับบริการมีมากกว่า 3,000 คนต่อวัน หรือมากกว่า 500,000 คนต่อปี (คณะแพทยศาสตร์, 2547, หน้า 28) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของผู้ป่วยที่โรงพยาบาลต้องรับตัวไว้รักษาในหอผู้ป่วยต่างๆ จำนวน 85 หอผู้ป่วยด้วยจำนวนเตียงคนไข้มากกว่า 1,400 เตียง ส่งผลกระทบต่อภาระงานอาจารย์ไม่ให้สิ้นสุดอยู่เพียงในเวลาทำการปกติของทางราชการ (08.30 - 16.30 น.) อีกทั้งในวันหยุดวันเสาร์และอาทิตย์ หรือวันหยุดนักขัตฤกษ์ อาจารย์บางส่วนก็ต้องเสียสละเวลาส่วนตัวมาปฏิบัติหน้าที่ให้บริการรักษาคนไข้ บางส่วนก็ต้องมาตรวจเช็คอาการคนไข้ตามหอผู้ป่วยต่างๆ และที่สำคัญการที่วิชาชีพแพทย์เป็นวิชาชีพที่ต้องคำนึงถึงชีวิตของผู้ป่วยเป็นสิ่งสำคัญที่สุด การให้บริการจึงต้องเป็นไปด้วยความละเอียดรอบคอบและต้องทุ่มเทเวลาในการดูแลเอาใจใส่ผู้ป่วยอย่างใกล้ชิดต่อเนื่อง ภาระงานในส่วนนี้นอกจากจะเป็นภาระงานที่หนักมากแล้ว ยังเป็นภาระงานที่มีความเสี่ยงและต้องรับผิดชอบมากเพราะเป็นการปฏิบัติหน้าที่กับชีวิตของผู้ป่วย

ปริมาณภาระงานในแต่ละด้านต่างๆ ที่มีเป็นจำนวนมากนี้ส่งผลกระทบต่อการทำงานของคณาจารย์ของคณะฯซึ่งมีจำนวนเพียง 413 คน กอปรกับนโยบายของรัฐในการให้ปรับลดขนาดขององค์กรลงและไม่ให้มีการเพิ่มอัตรากำลังของข้าราชการที่เกษียณอายุราชการหรือลาออกทำให้คณาจารย์ที่มีอยู่ต้องรับภาระงานแทน จากข้อมูลการคำนวณอัตรากำลังคณาจารย์ซึ่งงานนโยบายและแผนของคณะฯ ได้คำนวณจำนวนอัตรากำลังคนที่เหมาะสมต่อภาระงานคณาจารย์ของแต่ละภาควิชาในคณะฯไว้พบว่า มีภาควิชาจำนวน 12 ภาควิชาจาก 21 ภาควิชาที่เมื่อคำนวณอัตรากำลังแล้วมีจำนวนคณาจารย์ในภาคน้อยกว่าภาระงานจริง อีกทั้งจากข้อมูลรายงานการประเมินตนเองของคณะฯ (Self Assessment Report (SAR)) ซึ่งเป็นหลักฐานที่ใช้สำหรับรองรับการตรวจสอบและประเมินจากมหาวิทยาลัย ตั้งแต่ปี 2543 - 2547 ได้ระบุไว้ในส่วนของจุดอ่อน-จุดแข็งและแนวทางการพัฒนาว่า การที่นักศึกษาจำนวนมากขึ้นงานบริการมีมากเกินไปทำให้ส่งผลกระทบต่อภาระงานสอน อีกทั้งการที่อาจารย์มีภาระงานสอนและงานบริการมากทำให้ไม่สามารถจัดเวลาให้บริการวิชาการได้มากเท่าที่ควร นอกจากนี้จากข้อมูลในรายงานการศึกษาดตนเองของภาควิชาต่าง ๆ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2545 เป็นต้นมา ในส่วนการวิเคราะห์จุดอ่อนของแต่ละ

ภาควิชา นั้น มีภาควิชาจำนวนถึง 18 จาก 21 ภาควิชาที่ระบุไว้ว่าคณาจารย์มีภาระงานที่มากเพิ่มขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การปฏิบัติภาระงานของอาจารย์ในด้านอื่น ๆ

ภารกิจที่มากเกินไปกำลังมีแนวโน้มที่จะกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ของการทำงาน อีกทั้ง ปริมาณภารกิจที่มีมากกว่าทรัพยากรบุคคลที่มี ทำให้การทำงานมีขีดจำกัดเป็นไปในทิศทางของการทำงานให้สำเร็จเฉพาะหน้าไม่เอื้อต่อการทำงานเชิงก้าวหน้า สร้างสรรค์ ซึ่งไม่สร้างมูลค่าเพิ่มและ ยากต่อการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศด้านวิชาการ ด้านการวิจัยและการรักษาพยาบาลให้บรรลุตาม เป้าหมายที่คณะฯ ได้ตั้งไว้

จากสภาพการณ์ดังกล่าวมานี้ทำให้ผู้ศึกษาในฐานะบุคลากรของคณะฯ ซึ่งปฏิบัติหน้าที่หลักในหน่วยพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์ จึงมีความสนใจและได้ศึกษาสภาพ ปัจจุบันและปัญหาของการปฏิบัติงานของคณาจารย์ตลอดจนแนวทางการแก้ปัญหาการปฏิบัติงาน ของคณาจารย์คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทั้งนี้เพื่อจะได้ข้อมูลเบื้องต้นนำเสนอต่อ ผู้บริหารคณะฯ เพื่อใช้ประกอบการบริหารต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการปฏิบัติงานของคณาจารย์คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. เพื่อหาแนวทางและข้อเสนอแนะการแก้ปัญหาการปฏิบัติงานของคณาจารย์ ตามความคิดเห็นของคณาจารย์คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านประชากร
ประชากรได้แก่คณาจารย์ของคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ปฏิบัติงานอยู่ในคณะแพทยศาสตร์ ปี พ.ศ.2549 จำนวน 413 คน
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา
เนื้อหาในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาการปฏิบัติงานของคณาจารย์ คณะแพทยศาสตร์ตลอดจนแนวทางการแก้ปัญหาการปฏิบัติงานของคณาจารย์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยใหม่ โดยใช้กรอบภาระงานหลัก 4 ด้านของอาจารย์ ดังนี้

- 2.1 งานสอน งานวัดและประเมินผล
- 2.2 งานวิจัย
- 2.3 งานบริการวิชาการแก่สังคม

2.4 งานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

นิยามศัพท์เฉพาะ

ภาระงาน หมายถึง หน้าทำงานหลักของผู้เป็นอาจารย์ที่ต้องปฏิบัติ มี 4 ด้าน ได้แก่ งานสอนงานวัดและประเพณีผล งานวิจัย งานบริการวิชาการแก่สังคม และงานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ประโยชน์ที่ได้รับ

ได้ข้อมูลเพื่อนำเสนอต่อผู้บริหารคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ซึ่งอาจจะใช้เป็นข้อมูลประกอบในการบริหารคณะฯ ต่อไป

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved